

ကသီ။ မသက္ကုကသီ။ ကသီသ္မာတသိုက်။

ဝေါဟာရ ‘ကသီ’ ၎် ပွဲအဘိဓာန်အာဟာလီဒေဂ် ညးကိုလဝ်အဓိပ္ပါယ် v. to move, to move from one place to another; to shake, to tremble ရ။ ဝေါဟာရ ‘ကသီ’ ၎် မွဲအဓိပ္ပါယ် ‘ပချီ’/‘ကိုချီတ်’/‘ကိုချီတဝ်’/ ‘ကိုချီဂရိုက်ဂရောင်’ မဒ်ရ။ ဗတ်ဘာသာဗ္ဗာမ္မး ‘လှုပ်သည်’/ ‘လှုပ်ခါသည်’/ ‘တုန်လှုပ်စေသည်’ မဒ်ရ။ နဲပံင်မအခဝ် ဝေါဟာရ ‘ကသီ’ ၎် လဆောင်ဒ္ဒဲအခဝ်(က)ဂ် လှဲထောံအခဝ်(ဂ)တဲ ‘ဂသီ’ လဝ်မချူတ်ဂ် ဗွဲမအောန်ညိည ၎်ညာတ်ကေတ် ပွဲလိက်ပတ်မန်တြေံ ရ။ ဝေါဟာရ ‘ကသီ’ ၎် ဗွဲဒဒ်နာမ်မွဲလဝ် စကာမာန်ရ။

တင်သန္တီ။ ‘ကသီတိ’/‘ဂသီတိ’ ၎် ဗတ်ဗ္ဗာမ္မး ‘လျှင်’/‘မြေလျှင်’၊ ဗတ်အေဂံလိက်မ္မး earthquake မဒ်ရ။ ဝေါဟာရ ‘ကသီတိ’ ထာအံဂ် ကောန်မန်ပိုခေတ်လှုဟ် ညးမတီအောန်ဒိုင်တဲ ဗွဲဂ်တီဒိုင်ရ။ ညးဂမ္တိုင်တီဒိုင် ဆဝေါဟာရ ‘တိချီ’ ၎်သွးရ။ ‘တိချီ’ မ္မးဂ် ဒ်ပိုင်ကြိယာမွဲဟေင် မဒ်အဓိပ္ပါယ်ဗတ်ဗ္ဗာ ‘လျှင်လှုပ်သည်’ ရ။ ဗွဲဒဒ်နာမ်မွဲ ပိုမိက်ဂွံစကာဒေံဟံဂ်ရ။ ဝေါဟာရ ‘ကသီတိ’/‘ဂသီတိ’ ၎်တုန် မဒ်ပိုင်နာမ်တဲ ကာလပိုမိက်ဂွံစကာဒေံ ဗွဲဒဒ်ကြိယာ ဗွဲအဓိပ္ပါယ် ‘တိချီ’ မ္မး ‘ကသီတိက္တိဒ်’/‘က္တိဒ်ကသီတိ’ သ်ဂွံပိုစကာမာန်ရ။ ဥပမာ — “ကသီတိက္တိဒ်တဲ စေတီဂ် ကျိုင် ပြဟ်ဒတုစေံရ။”

ဝေါဟာရ ‘ကသီ’ ၎် ဒေံပွပ်တိတ်ကျင် နူဝေါဟာရ ‘ချီ’ ရောင် အဲညာတ်စေံစိုတ်ရ။ ဝေါဟာရမန် လှို မွဲကိုအခဝ်(ချ) မပ္ပံ ‘ချီ’၊ ‘ချပ်’၊ ‘ချ်’၊ ‘ချဟ်’၊ ‘ချူ’၊ ‘ချအ်’၊ ‘ချက်’၊ ‘ချက်ချာ’ တအံဂ် နူကိုဒဒ်ကြိယာ ပွဲမပြင်ကွေံဒဒ်နာမ်ဂ် ဒ္ဒဲအခဝ်(ချ)ဂ် သွကွေံအခဝ်(ကသ)တဲ ‘ကသီ’၊ ‘ကသပ်’၊ ‘ကသ်’၊ ‘ကသ်’၊ ‘ကသု’၊ ‘ကသအ်’၊ ‘ကသက်’၊ ‘ကသက်ကသာ’ သ်ဂွံမဒ်ကျင်အိုတ်ရ။ ဝေါဟာရ ‘ကသီ’ ၎် သအာင်နုဒ်နာမ်မွဲဂ် သိုဒ်ကျင်ကြိယာကာရိုတ်မွဲ မွဲအဓိပ္ပါယ် ‘ပချီ’/ ‘ကိုချီတ်’/ ‘ကိုချီတဝ်’/ ‘ကိုချီဂရိုက်ဂရောင်’ အတိုင်မဟိုထွးလဝ် ဗွဲလတူဂ်ရ။

- နုဇောင်ဂတံမတုပတ် ရသကေပ်ဒမာတ်ပသဲဂ် သွပ်လဝ်ဇိုင်ဗေမိသတ်(စိင်) သိုဇောင်ခါဂ်တဲ ကသီဇိုင်ခါဂ် ဟံမာန်သက်သက်တဲ ဖေက်ဂစိုတ်တဲ ဗရဂစိုတ်ဂ် ပြုနရိုအ်တရ။ (၅၅၀။ ၆-၂၆၇။ ဒု-၂၀။ အစွေံ။) (ကသီဇိုင် = ပချီဇိုင်) ပွဲမုဗ္ဗာ/ ဗုဇန်သည် နောက်မှတက်သော ဘုရားလောင်း(ဆင်)ကို ညှပ်ဖြင့် ပန်းဘဲတို့၏သံချောင်းကို ညှပ်ဘိသကဲ့သို့ တက်မနှစ်ခုတို့ဖြင့် ခြေ၌မြဲစွာကိုင်၏။ ----- ဘုရားလောင်းသည် ဆွဲငင်အပ်သည်ရှိသော် ဗုဇန်ကိုဆောင်အံ့သောငှာ မတတ်နိုင်။ ဗုဇန်သည်ကား ဘုရားလောင်းကိုငင်လျက် မိမိသို့ရှေးရှုသည်ကို ပြု၏။ ဘုရားလောင်းသည် သေဘေးမှကြောက်သည်ဖြစ်၍ မိသောမြည်ခြင်းကို မြည်၏။ (၅၅၀။ ဒု-၄၅၀။ ညောင်ကန်။) ပွဲမုဗ္ဗာအေဂံလိက်/ Then the Crab, seeing

the Bodhisatta coming up last, **caught his feet tight** in his claw, like a smith who seizes a lump of iron in a huge pair of tongs. ----- The Bodhisatta pulled at the Crab, but could not make him budge. Then the Crab pulled, and drew him towards himself. At this in deadly fear the Elephant roared and roared; ----- (The Jataka: Vol. I & II: Book III: p-236) (ဝေါဟာရမန် ‘ကသီ’ ဒွဲဝဲဝဲကို နမူဗွာကို နမူအေဂံလိက်ကို ဖွဲ့ဝေါဟာရဟုံဝဲ၊ အဓိပ္ပါယ်ဟောင်မဒေဗ္ဗီရောင်။ ပွဲမူဗွာကို သိုပွဲမူအေဂံလိက်ကို “သွေ့ရပ်လပ်ခိုင်စါမွဲမဗိုန်” မှးလပ်တဲ အဓိပ္ပါယ်တုပ်ကိုပွဲမူမန် ‘ကသီခိုင်စါဟုံမာန်သက်က်’ ဝဲရ။)

- နကြိန်သီလရသိတံဂ်တဲ သွာသွိုင်ကုန်ချီတဗ္ဗင်တရ။ သွိုင်ကုန်ဗစာရဏာတဲ ဒဒ်သီလရသိတံဂ် မကသီသွာသွိုင်ကုန်ဂ် သွိုင်ကုန်တီတဲ။ ---။ (၅၅၀။ ၉-၂၈။ ၃-၆၃။ အစွဲဝံ။) (ကသီသွာသွိုင်ကုန် = ပချီသွာသွိုင်ကုန်) ပွဲမူဗွာ/ ရသေ့အပေါင်း၏ သီလတန်ခိုးအားဖြင့် သိကြားနေရာသည် လူမိ၏။ သိကြားမင်းသည် ဆင်ခြင်လတ်သော် ထိုအကြောင်းကိုသိ၍၊ ---။ (၅၅၀။ ၃-၅၀။ ညောင်ကန်။) ပွဲမူအေဂံလိက်/ And at the glory of the virtue of this company of holy men the palace of Sakka **shook**. Sakka reflected, and perceived what it was. (The Jataka: Vol. I & II: Book III: p-269)
- “ယုံညးမသုဟ်ကိုပို၊ တွအဲကောန်ဂကူဂ် မတီအဲမဒ်ကောန်ဂကူတဲ မဟိုထိုင်သးအဲရောင်။ တွအဲမတုပ်တည်င်ရဲကောန်ကွဗွဲကို သိုက်စသတ်ကြောင် အဲသွိုစရ” ချ်ဂးတဲ ချ်ကသီကွာင် တဲ သတ်ကြောင်လမုဟ်တံဂ် ဒတုမ်ပြဟ်စေတဲ ကျိုဂြိုပ်ဂ်လပ်စရ။ (၅၅၀။ ၉-၂၉၄။ ၃-၁၀၇။ အစွဲဝံ။) (ကသီကွာင် = ပချီဂရိုက်ကွာင်။/ သတ်ကြောင်လမုဟ် = သတ်ကြောင် ညုဟ်ညုဟ်။) ပွဲမူဗွာ/ “အမျိုးကောင်းသားသည် အမျိုးကောင်းသားကို ချီးမွမ်းအံ့သောငှာ သိ၏။ ကျားငယ်နှင့်တူသောကိုယ်ရှိသော အဆွေမြေခွေး၊ သင့်အား ငါသည်ပေး၏။ စားလော့။” ဤသို့ဆို၍ (ကျိုးသည်) သပြေခက်ကိုလှူမိ၍ သပြေသီးတို့ကို ကျစေ၏။ (၅၅၀။ ၃-၅၆၄။ ညောင်ကန်။) ပွဲမူအေဂံလိက်/ The Crow, in his praise, responded with the second stanza: “He that is noble in breeding and birth can praise others’ breeding, knows what they are worth. Like a young tiger thou seemest to be: Come, eat, Sir, what I give to thee!” With these words she **shook** the branch and made some fruit drop (for the Jackal).
- ကျပ်တြဲပဒတ် လတူပြာသာဒ်ရ။ ခမီဂမ္ဘိုင် မတ်သွပ်ပြာသာဒ်ဂ် စွဟ်ထွေးတမ္ပွဲဂလာန်မဖ်သတ် ဂ်ဟိုတဲ ကျိဗဒ်သွက်ဇီ ဖရီဖဇးရင်သွဲတဲ ဝဲဒိုင်ရ။ ကျပ်ကော်မဂ္ဂလာန်တဲ သွေးရ။ “ယုံမဂ္ဂလာန်၊ လဒ်ကွေ့ခမီတံဂ်ညီ” ကျပ်တြဲဂး။ ထေရ်မဂ္ဂလာန်ကလာင်တိုန်အာ လတူအကာသတဲ နကိုလပုဟ်ခိုင်ဂ် ကသီတဲ ဒိုကိုဒုဂ်တာသွပ် မဒင်တိတေဂ် ချီဂရိုက်ဂရောင် ခမီတံဂ်ဖေက် တဲ တိတ်အာမူးပြာသာဒ်ဂ်ရ။ (၅၅၀။ ၉-၂၉၉။ ၃-၁၁၅။ အစွဲဝံ။) ပွဲမူဗွာ/ ထိုရဟန်းတို့သည် သဗ္ဗညုမြတ်စွာဘုရားသည် အထက်ပြာသာဒ်၌ သီတင်းသုံးနေတော်မူသည်ရှိသော် အောက်ပြာသာဒ်၌ မြင်ဘူးကြားဘူးသော စကားအစရှိသည်တို့ကို ပြောဆိုကုန်လျက် ငြင်း

ခုံခြင်းကို၎င်း ပြောင်လှောင်ခြင်းကို၎င်း ပြုကုန်၍ နေကုန်၏။ သဗ္ဗညုမြတ်စွာဘုရားသည် မဟာမောဂ္ဂလာန်မထေရ်ကို ခေါ်တော်မူ၍ “ထိုရဟန်းတို့ကို ထိတ်လန့်စေလော့” ဟုမိန့်တော်မူ၏။ အရှင်မောဂ္ဂလာန်မထေရ်သည် ကောင်းကင်သို့ ပျံတက်တော်မူ၍ ခြေမဖြင့် ပြာသာဒ်ထုပိကာကိုခတ်၍ ရေအဆုံးရှိသည်တိုင်အောင် ပြာသာဒ်ကို လှုပ်စေ၏။ ထိုရဟန်းတို့သည် သေဘေးဖြင့် ကြောက်ကုန်ရကား ထွက်၍ အပဉ္စိတည်ကုန်၏။ (၅၅၀။ ဒု-၅၇၅/၅၇၆။ ညောင်ကန်။) ပွဲမူအေဂံလိက်/ These Brethren, who lived on the floor below that where the Master was, talked of what they had seen and heard, and were quarrelsome and abusive. The Master called Mahamoggallana to him, and bade him go startle them. The Elder rose in the air, and just touch the foundation of the house with his great toe. It **shook** to the furthest edge of ocean. The Brethren were frightened to death, and came and stood outside. (The Jataka: Vol. I & II: Book III: p-305)

- ရသီတုန် တွံကိုဓင်ကုကမ္မောန်သွိုင်တံဂ်ရ။ ပွဲကာလဂ် ဗြဲသွိုင်သွိုင်ဂ် ခွဲကျိုင်တဲ ခွဲကသီ တိုန်ထွဲခွဲဂ်ရ။ ပွဲကာလဂ် သွိုင်လကိုတ်ဋ္ဌဟ်အာ ဂွဲရင်ဗြဲကမ္မောန်တံဂ် ဟံညာတ်တဲ “မုဒ္ဒဲဗြဲဒွိုင်တံဂ် မအာကျဲအိုတ်ရော” သွာန်ကမ္မောန်သွိုင်ကုရ။ (၅၅၀။ ၆-၃၁၃။ ဒု-၁၆၆။ အစွဲ။) ပွဲမူဗွာ/ ဘုရားလောင်း(ရသေ့)သည် ထိုမိန်းမတို့အား တရားဟော၏။ ထိုအခါ ထိုချစ်နှစ်သက်သောမိန်းမသည် ကိုယ်ကိုလှုပ်၍ မင်းကိုနိုးစေ၏။ မင်းသည် နိုးလတ်သော် ထိုမိန်းမတို့ကိုမမြင်၍ “ထိုအယုတ်မတို့သည် အဘယ်သို့သွားကုန်သနည်း” ဟုမေး၏။ (၅၅၀။ ဒု-၆၃၂။ ညောင်ကန်။) ပွဲမူအေဂံလိက်/ Then he (the king) ----- lay with his head on the lap of a favourite of the harem, ----- So the Bodhisatta preached the doctrine to them. Meanwhile the royal favourite with a **movement** of her body woke up the king. And the king on waking up, and not seeing the women asked, “Where are those wretches gone?” (The Jataka: Vol. III & IV: Book IV: p-26/27)
- ဗြဲကမ္မောန်မွဲ သွိုင်မသတိက်လတူဒီခွဲဂ် ခွဲကျိုင်တဲ ခွဲကသီကုတဲ သွိုင်လကိုတ်ဋ္ဌဟ်တဲ၊ ---။ (၅၅၀။ ၆-၄၉၇။ ၇-၃၅၃။ အစွဲ။) ဗတ်ဗွာ/ မိမိပေါင်ပေါ်၌ မင်းကြီးအိပ်သော ထိုမင်းမောင်းမသည်လည်း ညောင်းညာ၍ ကိုယ်ကိုလှုပ်သည်ရှိသော် မင်းသည်လန့်နိုး၍၊ ---။ (သုတေသီ)
- ကောန်သေဋ္ဌိမွဲ အာပွန်ရ။ “ယံ့ကူတ၊ ဖျုန်ကိုအဲစမွဲကလောံညိ” ကောန်သေဋ္ဌိဂး။ ---။ “ယံ့ညးမသွဟ်ကိုပို၊ ကောန်မဟိုဂလာန်မွဲကူတဂ် ခွဲမကသီအာ ပွဲဖျုန်ဂြိုဟ်အဲရောင်။ ဂလာန်မွဲကူတဂ် မတုပ်ကိုဖျုန်ဂြိုဟ်ရ။ ယံ့သဟာံ၊ ဖျုန်ဂြိုဟ်မွဲကိုရိုဂ် အဲကိုကုတုအဲရ” (လုဂး။) (၅၅၀။ ၆-၃၁၅။ ဒု-၁၇၅။ အစွဲ။) ပွဲမူဗွာ/ ထိုသူဌေးသားသည် “ငါလည်း မုဆိုးကို အမဲတောင်းအံ့” ဟုဆို၍ “အဘ၊ ငါ့အား အမဲတုံးကို ပေးလော့” ဟုဆို၏။ မုဆိုးသည် “သင့်စကားအားလျော်သော အမဲတုံးကို ရလတ္တံ့” ဟုဆို၍၊ --- “အဘဟူ၍ ဆို

သောသားသည် အဘ၏နှလုံးကို တုန်လှုပ်စေ၏။ အဆွေ၊ သင်၏စကားသည် နှလုံးနှင့်တူ၏။ သင့်အား နှလုံးကိုပေးအံ့” (ဟုမုဆိုးဆို၏။) (၅၅၀။ ဒု-၆၄၅။ ညောင်ကန်။) ပဲ့မူအင်္ဂလိက်/ So he went to the hunter and cried, “Dear father, give me a piece of vension.” The hunter replied, “You shall receive a piece suitable to the words you have spoken,” and he repeated the third stanza: -- “As a parent’s fond heart to pity **is moved**, the cry of ‘Dear father’ to hear, So I too respond to thy loving appeal, and give thee the heart of the deer.” (The Jataka: Vol. III & IV: Book IV: p-33/34)

- ဂတနူဂ် ဗွတ်ခါပိတွဲဂ်ဒ်တဲ (ကွဲကာလဗာဟုဂ်) ပဲ့ဂတမုက်ကောန်သွိုင်တံဂ် ခွဲကသီကတောင်ကို ခွဲကသီမုက်မတ်ကို ခွဲပတဲ ခွဲဗဟောက်ကောန်သွိုင်တံဂ်တဲ ကောန်သွိုင်တံဂ်ဖက်တဲ လရီအိတိုန်အိုတ်ရ။ သွိုင်မိင်သွတ်တံဂ် နရီအိတိုန်တဲ “မူရသွတ်တံဂ် မဒ်ရော” သွိုင်သွာန်တဲ ဒဒ်ကွဲမဘဗဟောက်ဂ် ညးဟိုသွိုင်မိင်တဲ “ယံ့မွဲတံ၊ ကွဲကာလဗာဟုဂ် မွဲတံဇကပ်ပိတ်ကွဲညိ” သွိုင်ဂးတဲ ညးဇကပ်ပိတ်ကွဲရ။ (၅၅၀။ ၆-၃၂၉။ ဒု-၂၂၉။ အစွောံ။) (ကသီကတောင် = ပချီကတောင်။/ ကသီမုက်မတ် = ပချီမုက်မတ်။) ပဲ့မူဗွာ/ ကာဠဗာဟုမောက်သည်လည်း နှစ်ရက်သုံးရက်လွန်သဖြင့် မင်းသားငယ်တို့၏ရှေ့မှ နား၊ နှာခေါင်းလှုပ်ခြင်း အစရှိသည်တို့ကိုပြုလျက် မင်းသားငယ်တို့ကို ချောက်၏။ မင်းသားငယ်တို့သည်လည်း ထိတ်လန့်ကုန်၍ ဟစ်ကြွေးကုန်၏။ မင်းသည် “အဘယ်အကြောင်းနည်း” ဟုမေး၏။ ထိုအကြောင်းကိုကြား၍ “ကာဠဗာဟုမောက်ကို ထုတ်ကြကုန်” ဟုနှင့်ထုတ်စေ၏။ (၅၅၀။ ဒု-၇၀၄။ ညောင်ကန်။) ပဲ့မူအင်္ဂလိက်/ In a very short time the monkey by **shaking** his ears and the like tricks before the young princes terrified them. In their alarm they made an outcry. The king asked what it meant, and hearing the cause, said, “Drive him away.” So he had the monkey driven away, ----- . (The Jataka: Vol. III & IV: Book IV: p-66)
- နကြိန်သီလညးမသုန်ဂ်တဲ သွာဏုန်ချီတိုဟ်တိုန်ရ။ သွိုင်ဏုန်ဗစာရဏာရံင် “ညးဂ်မကသီ သွာအဲဝံ့ရော” ဂးတဲ သွိုင်ဏုန်ဗစာရဏာရံင်တဲ ညာတ်ကေတ်အနဘစိုတ်ညးဂ်တဲ သွိုင်ဏုန်သျှိုက်မ္ဗိက်တဲ မွဲမပြဟ်စှ်ကျင်တဲ ပရုပ်တြုမ္ဗဲတဲ ကွပ်ကျင်တဲ သွာန်ညးမသုန်ဂ်ရ။ (၅၅၀။ ၆-၃၅၄။ ဒု-၂၉၆။ အစွောံ။) ပဲ့မူဗွာ/ ထိုသူတို့၏ သီလတန်ခိုးအားဖြင့် သိကြားမင်း၏ နေရာသည် ပူသောအခြင်းအရာကိုပြု၏။ သိကြားမင်းသည် “ငါ့ကို အဘယ်သူသည်လျှင် နေရာမှ ရွေ့စေလိုသနည်း” ဟု ဆင်ခြင်လတ်သော် ထိုသူတို့၏ ကျေးဇူးတန်ခိုးအားဖြင့် ပူသောအခြင်းအရာကို ပြု၏ဟုသိ၍ ကြည်ညိုသောစိတ်ရှိသည်ဖြစ်၍။ --။ (၅၅၀။ တ-၁၈။ ညောင်ကန်။)
- ပဲ့ကာလဂ် မွိတ်ဂမ္ဗိုင် ဗိုင်စင်ဒရံကျင် ပဲ့ဒြု(ဒြဲ)နန္ဒိယဂ်တဲ “မိကိုမခါလွအာ ကွပ်ဒွိုင်ရ” ဂကန်တဲ နန္ဒိယမ္ဗဲ ဒြေပ်တိတ်အာရ။ မိမခါဂ် ကွပ်ဒွိုင် ဟွံကသီဇကုရ။ (၅၅၀။ ၆-၃၈၅။ ဒု-၄၀၁။ အစွောံ။) (ကွပ်ဒွိုင်ဟွံကသီဇကု = ကိုယ်ကိုမလှုပ်ဘဲ ငြိမ်သက်စွာနေသည်။)

- ခမီတံဂ် ဝေင်ဂြိုင်ဂြိုင်တဲ မှာမုဂ္ဂလာန် ကသီပြာသာဒ်ဒမင်ခမီတံဂ် ကွဲဗဒ်သမ္မက်သမ္မာတ်ခမီ တံဂ်တဲ ခမီတံဂ် ကောံပွဲခြပ်သဘင်ခေတ်တဲ မဟိုဂရိဟ်ခမီမဝေင်ဂြိုင်ဂြိုင်တဲ တန်ဒိုင်ရ။ (၅၅၀။ ၉-၃၉၃။ ဒု-၄၃၇။ အစောံ။) ပွဲမူဗ္ဗာ/ (မြတ်စွာဘုရားသည်) ကစားလေ့ရှိကုန်သော ရဟန်းတို့ကိုအကြောင်းပြု၍ ဟောတော်မူ၏။ ထိုရဟန်းတို့ကို ရှင်မောဂ္ဂလာန်မထေရ်သည် ပြာသာဒ်ကိုဗူဗ်၍ ထိတ်လန့်စေအပ်သည်ရှိသော် တရားသဘင်၌ ထိုရဟန်းတို့၏ ကျေးဇူး မွဲသောစကားကို ပြောဆိုလျက် နေကြကုန်၏။ (၅၅၀။ တ-၂၂၆။ ညောင်ကန်။) ပွဲမူ အေဂံလိက်/ The Master told this tale while dwelling in the East Garden, concerning some Brethren who were given to amusement. The great Moggallana **had shaken** their dwelling and alarmed them. The Brethren sat discussing their fault in the Hall of Truth. (The Jataka: Vol. III & IV: Book VI: p-193)
- ဒေဝတတံကြိက်ဂ် ညာတ်(ဂစံဂ်)တဲ “ဒေံကွင်ချန်တံကြိက်အဲဝံတဲ ဒေံကကောံစုတ်ပွန်တဲ ဆုဒြသံဂ်ကွတ်တိုန်တဲ တံကြိက်အဲဝံ လိုလ်သ္မိဟ်သ္မဟ်အာအိုတ်ပွန်ရ” ချပ်တဲ ဒေဝတ ဖေက်တဲ တွဟ်နဗက်ထောံဂစံဂ်ရ ဒေဝတကသီ တံကြိက်ဂ်တဲ သိုတံသိုရိဟ်ဆုဂ် ချီတမ္မဝ် အာအိုတ်ရ။ သိုင်သွပ်ညာတ်ဒေဝတကသီ တံကြိက်ဂ်တဲ ဟိုတ်မကသီ တံဆုဂ် သိုက်သွာန်တဲ ဗွတ်ခါဂလာန်ဂ် သွပ်သွးပွန်ရ။ “ယံဒေဝတဆုကြိက်၊ ဇကုအဲမုဲဗွတ်ကွဲမသုန်စောံယောဇနာ နာ်မုဲဗွတ်ဇမိုင်လို့ဖိဟ်ဂ် အဲရပ်ကေတ်တဲ အဲကွင်ချန်ဒိုင် ပွဲဆုကြိက်အဲဝံဂ် ဇကုအဲကို နာ်ဂ် ကို မုဲလယိုင်သံဝံဂ် တံကြိက်ဝံ ဟံဂံချီသံ။ ဂစံဗြသွတ်လောန်မဲ မကွင်ချန်ပွဲတံကြိက်ဝံ ဂ် မူဟိုတ်တံကြိက်ဝံ မဂံချီအာအိုတ်ရိဟ်ဝံရော” သာ်ဝံသပပ်သွာန်။ (၅၅၀။ ၉-၄၁၂။ ဒု-၅၁၉။ အစောံ။) (ကသီတံကြိက် = လက်ပံပင်ကို တုန်လှုပ်စေသည်။ လှုပ်ခါအောင်ပြုသည်။) ပွဲမူအေဂံလိက်/ “This bird will let its droppings fall on my trunk: a growth of banyan or of fig will arise and go spreading all over my tree: so my home will be destroyed.” The tree **shook** to the roots with the **trembling** of the spirit. The roc-king perceived the trembling, and spoke two stanzas in enquiry as to the reason: -- “I bore with me the thousand fathoms length of that king-snake: His size and my huge bulk you bore and yet you did not **quake**.” “But now this tiny bird you bear, so small compared to me: You **shake** with fear and **tremble**; but wherefore, cotton-tree?” (The Jataka: Vol. III & IV: Book VII: p-240)
- “---။ ပွဲကွာင်ဆုမချီဂ် မိုဟ်ကို တိရစ္ဆာန်ကို မဒ်ရောင်အဲချပ်တဲ အဲမသလေတ်တံဂ် ကသပ် ဂ်ဒိုကွေံရ။ သတြါမကသီကွာင်ဆုဂ် မကွင်စိုပ်အဲပွန်ရောင်သံ။” (၅၅၀။ ၉-၄၁၆။ ဒု-၅၃၉။ အစောံ။) (ကသီကွာင်ဆု = သစ်ကိုင်းကိုလှုပ်သည်။)
- “ယံခမီ၊ ဝိန်တုအံသိန္နရာတ် ကျာမပိုက်ကသီမာန်ဏီဂ် သုဆုလျှဟ်အပြောံဂ် မူဟိုတ်ဒေံဟံ ပိုက်ကသီသ္မါရော။ ---။” (ကျပ်တြဲဂး။) (၅၅၀။ ၉-၄၃၃။ ဒု-၆၂၃။ အစောံ။)

ပဲ့မှုဗ္ဗာ/ “ရဟန်း၊ မြင်းမိုရ်တောင်ကို လှုပ်စေနိုင်သောလေကြီးသည် အဘယ်မူ၍ ဟောင်းလေပြီးဖြစ်သော သစ်ရွက်တို့ကို မလှုပ်စေနိုင်ဘဲ ရှိလတ္တံ့နည်း။ ---” (၅၅၀။ တ-၅၃၇။ ညောင်ကန်။) (ပိုက်ကသီ = တိုက်ခတ်၍ တုန်လှုပ်စေသည်။)

- ကောန်ဗြဲသို့မတုပ်တ် ရအဆော်သွပ်ဂှ် ထွးကံကုသိတဲ ပဲ့ဇ္ဇာန်မဗ္ဗးဒုဟ်ဂှ် တန်ဒွံင်ရ။ ကုသိလောမကဿပတုန် ပလိုက္ခေကုန်ရီတြ် မပ္ပံစက္ခုန္တိတဲ မှာမဲ့ကောန်ဗြဲသို့င်ရ။ ပဲ့ချိုန်ကုသိမှာဇ္ဇိမဲ့ဂှ်ဟောင် စိုတ်ကုသိစပ်အာတဲ နူဇ္ဈာန်ဂှ်ဟောင် မဒးဟုတ်အာရ။ အမတ်သေယုတုန် ဒဒ်စိုတ်ကုသိမစပ်အာဂှ် တီကေတ်တဲ ရဝံသုးရ။ “ယွံနာဲပိုကုသိ၊ ယဝ်ရနာဲပိုကုသိ သစံင်ယတ်ဂစိုတ်သတ်မွး ကောန်ဂုတ်သို့င်ဝံ ဒဒ်ဒိုက်ကမောန် သွပ်တဲနာဲပိုကုသိဂှ် သို့င်သိုန်ကုရယး။” ကုသိလောမကဿပတုန် နအစောံတြဟတ်ကိလေသတဏှာဂှ် ကသီဇိုတ်တဲ ရဝံသုးရ။ “သွတ်ဗြဲကုအဲက္ခေဟာ” (ကုသိဂး။) (၅၅၀။ ၆-၄၃၃။ ဒု-၆၂၆။ အစောံ။) (ကသီဇိုတ် = စိတ်ကိုတုန်လှုပ်စေသည်။) ပဲ့မှုဗ္ဗာ/ နတ်သမီးနှင့်တူသော မင်းသမီးကို လောမသကဿပရသေ့အားပြု၍ တင့်အပ်လျောက်ပတ်စွာနေ၏။ ရသေ့သည် ကုန္တေတို့ကိုဖျက်၍ မင်းသမီးကို ကြည့်သည်နှင့်တစ်ပြိုင်နက် တပ်သောစိတ်ရှိသည်ဖြစ်၍ ဈာန်မှယုတ်၏။ အမတ်သည် ရသေ့၏တပ်သောစိတ် ရှိသည်၏အဖြစ်ကိုသိ၍ “အရှင်ဘုရား၊ အရှင်ဘုရားတို့သည် အကယ်၍ ယဇ်ပူဇော်ကုန်အံ့၊ မင်းသည် အရှင်ဘုရားအား ဤမင်းသမီးကို အလုပ်အကျွေးပြု၍ ပေးလတ္တံ့” ဟုဆို၏။ လောမသကဿပသည် ကိလေသာ၏အစွမ်းအားဖြင့် တုန်လှုပ်လျက် “ငါ့အား ဤမင်းသမီးကို မင်းသည်ပေးအံ့လော” ဟုမေး၏။ (၅၅၀။ တ-၅၄၁။ ညောင်ကန်။) ပဲ့မှုအေဂံလိက်/ Sayha took the king's daughter and went there, and after the usual salutation and compliments to the sage, he presented to him the princess, as lovely as a celestial nymph, and stood at a respectful distance. The ascetic losing his moral sense looked at her, and with the mere look he fell away from meditation. The councillor seeing that he was smitten with love said, “Your Reverence, if you will offer sacrifice, the king will give you this maiden to wife.” He trembled with the power of passion and said, “Will he surely give her to me?” (The Jataka: Vol. III & IV: Book IX: p-308)

- သို့င်ဒြဲထဝ်စှော်အာဂတညးဂှ်တဲ ဇိုင်ဒးစုတ်ပးခနက်လှ်ဂရ။ “ဒဒ်အဲမဒးခနက်ဂှ် ယာဲအဲလရီအဲတိုန်မွး ဒြဲပြဝါဂမ္တိုင်ဖေက်လကိုတ်တဲ ညာဲဟွံဂတတပ်သုင် ဒြဲပဲဒ်အာအိုတ်ရ” ချပ်တဲ ဟွံဂံကသီဇေကုတဲ ညံင်ရအကာရမသုင်ညာဲကိုပတဲ တန်ဒွံင်ရ။ (၅၅၀။ ၆-၅၀၁။ ၈-၅။ အစောံ။) (ဟွံဂံကသီဇေကု = ကိုယ်ကိုမလှုပ်ရှားဘဲ ငြိမ်သက်စွာနေသည်။)

- “ယွံဂမ္တီ၊ ခပ်ရာဂကိလေသမွးဝံဂှ် ဂမ္တီမဖျံညံင်တလအဲတံဂှ် မုဂ်ဒေဲဟွံဂံကသီဇေကွဲဒ်ရော။ ကျာလေင်ကပ်မဇ္ဇော်တြဟတ် မပိုက်ဗဒေါမ်က္ခေ တုံသိန္နရာတ်မာန်ဂှ် ပဲ့သုဆုဇ္ဈဟ်တံဂှ် မူအလေင်ကျာလေင်ကပ် ဇိုမုက်နွံတုန်ရော။ ---” (၅၅၀။ ၆-၄၉၁။ ၇-၃၀၄။ အစောံ။) ဗတ်ဗ္ဗာ/ “ရဟန်း၊ ရာဂကိလေသာမည်သည်ကား သင်ကဲ့သို့သောရဟန်းကို အဘယ့်ကြောင့် မ

တုန်လှုပ်စေနိုင်ဘဲ ရှိလတ္တံ့နည်း။ မြင်းမိုရ်တောင်ကိုပင် တိုက်လှဲပစ်နိုင်သော အားကြီးစွာ သော ကမ္ဘာဖျက်လေသည် သစ်ရွက်ခြောက်မျှကို အဘယ်မူ၍ မျက်နှာထောက်ထားခြင်း ရှိ ပါငြားအံ့နည်း။” (သုတေသီ)

- ဗြမသုန်ကွဲ၍ သုင်သုရာတု တိတ်အာဂကောံဝိသာခါရ်ရ။ စိုပ်ပွဲတရင်ဖြပ်ဂံတု သုင်သုရာပွန် တု ဂကောံဝိသာခါရ် လုပ်အာဇရေင်ကျပ်တြဲရ။ ဝိသာခါလ္လောဝ်ကျပ်တြဲတု ပွဲဋ္ဌာန်မဗ္ဗဒုဟ်ဂံ တန်ဒိုင်ရ။ ပ္ဍောဝ်ဗြမသုန်ကွဲ၍ ဗြလ္လှိုက် ပင်ပွိုန်တဲတု လှော်တရ။ ဗြလ္လှိုက် ဒယော်ရ။ ဗြလ္လှိုက် ဂသီဂရောင်တင်ကွိုင်ရ။ ညးလ္လှိုက် သေက်ဇိုတ်ရင်ညွဲရ။ (၅၅၀။ ၉-၅၁၂။ ၈-၁၄၁။ အစွောံ။) (ဂသီဂရောင်တင်ကွိုင် = ဒူးကိုလှုပ်ရှားသည်။ ဒူးနန်းသည်။) ပွဲမူဗ္ဗာ/ ထို(ငါးရာ ကုန်သော) မိန်းမတို့သည်ကား သုရာကိုသောက်ကုန်လျက် ဝိသာခါနှင့်တကွ သွားကုန်၍ တံခါးမုတ်၌ရပ်ကုန်လျက် သုရာကိုသောက်ကုန်လျက်လျှင် ဝိသာခါနှင့်တကွ မြတ်စွာဘုရား အထံသို့ လာကုန်၏။ ဝိသာခါသည် မြတ်စွာဘုရားကိုရှိခိုး၍ တင့်အပ်လျှောက်ပတ်သော အရပ်၌နေ၏။ ငါးရာကုန်သောမိန်းမတို့တွင် အချို့ကုန်သောမိန်းမတို့သည် မြတ်စွာဘုရားရှေ့ တော်၌ ကကုန်၏။ အချို့ကုန်သောမိန်းမတို့သည် သီချင်းကိုသီကုန်၏။ အချို့ကုန်သောမိန်းမတို့သည် လက်ကိုလှုပ်ကုန်၏။ အချို့ကုန်သောမိန်းမတို့သည် ခြေကိုလှုပ်ကုန်၏။ အချို့ကုန်သောမိန်းမတို့သည် ငြင်းခုံခြင်းကိုပြုကုန်၏။ (၅၅၀။ ၈တု-၆၁၁။ ညောင်ကန်။) ပွဲမူ အေဂံလိက်/ Now they (the five hundred women) were eager for drink, when they started with her, and, when they stood in the gabled chamber, they took strong drink, and then accompanied Visakha into the presence of the Master. Visakha saluted the Master, and sat respectfully on one side. Some of the other women danced even before the Master; some sang; other made improper **movements** with their hands and feet. (The Jataka: Vol. V & VI: Book XVI: p-5/6)
- “ယွံသိုင်မပြု၊ ဗြသုရာမဲ့၍ ညးသုင်ဒေဒေတု ကသီကျိပ် ကသီမုဟ် ကသီပါင် ကသီဇိုင် ကသီတဲတု ဟွဲကိုဂဝတု လှော်ဒယော်ရ။ ဂံသုရာပွဲနင်အဲဝံဂံ ဩဝ်မရာတ်ရာန်ရ” (သိုင်အိန်ဂး။) (၅၅၀။ ၉-၅၁၂။ ၈-၁၄၉။ အစွောံ။) ဗတ်ဗ္ဗာ/ “မြတ်သောမင်းကြီး၊ အကြင်သုရာကို သောက်သောသူသည် ခေါင်းကိုလှုပ်၍၎င်း နှာခေါင်းကိုလှုပ်၍၎င်း ပါးစပ်ကိုလှုပ်၍၎င်း ခြေကိုလှုပ်၍၎င်း လက်ကိုလှုပ်၍၎င်း အရှက်မရှိသည်ဖြစ်၍ ကခြင်းသီခြင်းကိုပြု၏။ ဤသို့ သဘောရှိသော ငါ၏သုရာအိုးကို မင်းကြီးဝယ်လော့။” (သုတေသီ)
- ပွဲမိတာန်မဲ့တို့ မွဲကိုပွဲပင်ဗြော်တံဂံ နကိုကွိုင်ဗောမိသတ်ဂံ ဒွံဂရိုက်ကသီတို့မိတာန်ဂံတု မပွဲ ကွာင်ဆုဇမ္မဟ် သုဆုဇမ္မဟ် ပွဲဇမြ စုအချတံဂံ ဒတုပြဟ်ဇော် ဒးပွဲဇကုဇုဋ္ဌသုဘဒ္ဒါ သမ္ဘာ ညောတ်ဂံ မတ်လတူကွတ်ကျာဂံရ။ ဂူကျပ်မဟာသုဘဒ္ဒါ မတ်အသွပ်တံကျာဂံ မပွဲကွာင်ဆုသု ဆုထမ္မေက် ပွဲတို့တံဂံ မပြဟ်ဇော်ဒးဇကုရ။ (၅၅၀။ ၉-၅၁၄။ ၈-၁၈၃။ အစွောံ။) ပွဲမူဗ္ဗာ/ (ဘုရားလောင်းဆဒ္ဒန်ဆင်မင်းသည်) ကောင်းစွာပွင့်သော တရသောအင်ကြင်းပင်ကို ဦးကင်း

for the hare in the moon, and cannot get it, he will die; then why do you mourn for your dead son?” (The Jataka: Vol. III & IV: Book X: p-55)

- “ကြိုက်တံဂှ် အဲအာစိုပ်ဒေဝယတ်တေံ အဲလေန်မတ်ဇိုတိုန်ဒေဝတဲ ဗွဲအနုဒိုဟ် ဒေဝဒြပ်ပြးအာ တဲ ဆစိုတ်အဲထတ်ဂှ် အဲရပ်ကေတ်ဒေဝရ။ လှဟ်ဝွံဂှ် သတ်ဂှ်ဟံသေင်၊ ဒေဝဒိုင်ဗိုန်သိပ်နက်ဗိုန် ဇံလောန် မသက္ကုကာသီရောင်။ ကြိုက်ကွက်တွဂွေဟ်တံဂှ် သိုဖအိုတ်ဒေဝဟ်သွန်တဲ ဒေဝပိုင် ဓရံင် တဏှက်ဂွေဟ်တဲ ဒေဝကြိုဒိုင်သိုဖအိုတ်တဲ ဒေဝတံသွဟ်သွန်တဲရောင်။ အဲမွဲကို ဖေက် တိုန်တဲ စံကျင်ရောင်” ကွဂး(ကိုဏသိစ္စဘဲရ။) (၅၅၀။ ၆-၄၉၂။ ၇-၃၂၂/၃၂၃။ အစွောံ။)
- နရက်ရောရဝမွဲဂှ် တံဇွောံမသက္ကုကာသီဂှ် ဒေဝကြိုဒိုင်တဲ ဒေဝမြုတိုန်ညင်ဂင်္ဂတဲတဲ ဒေဝလော ပိုဟ်ကျင်သတ်နရက်တံဂှ်ရ။ ဟိုတ်ဗရူဒေဝသွာတ်တဲ ရောရဝဂးယုဒေဝရောင်။ (၅၅၀။ ၆-၅၃၀။ ၉-၁၁၃။ အစွောံ။)
- စိင်မ္ဗိုသိုင်ဗာရာဏသီမွဲဂှ် မသက္ကုကာသီဂှ်ပတဲ တွဟ်နသကိုပကေင်ပကတ်ဂှ် ဗအပ်စုတ်တဲ အွာစိင်ရ။ အွာစိင်ပျောပ်ပွဲခရိုင် ဂြေန်လဗိုန်လဝ်တဲ ရပ်စရောင် ကိုဗိုဟ်ဂမ္ဗိုင်ဗိုင်လဝ်တဲ ပျောပ်လဝ်သံမေတ်ရ။ စိင်ဂှ် ဒုင်ဒဒိုက်ဟံမာန်တဲ သျှတ်ကျေဇုက်ဂွံ ဗပေက်ဗွဲကျေညးဂမ္ဗိုင် တဲ ဒြပ်ဒဲလောပ်အာ ဂြိုပ်ဟေမဝန်တေံရ။ (၅၅၀။ ၆-၁၀၅။ ၈-၃၁၆။ အစွောံ။) ပွဲမူ ဗွာ/ ဗာရာဏသီမင်းသည် မင်္ဂလာဆင်ကို စစ်မြေပြင်၌ တုန်လှုပ်ခြင်းမရှိသောအကြောင်းကို သိစိမ့်သောငှာ ဆင်ဆရာတို့အား ပေး၏။ ထိုဆင်ကို ဆင်ချည်တိုင်၌ချည်၍ ချွန်းလက်စွဲ ကုန်သောသူတို့ကို ခြံရံစေကုန်၍ စစ်မြေ၌ တုန်လှုပ်ခြင်းမရှိသောအကြောင်းကို ပြုကုန်၏။ ထိုဆင်သည် ထိုအမှုကို ပြုသည်ရှိသော် ဝေဒနာကို သည်းခံအံ့သောငှာ မတတ်နိုင်သည်ဖြစ် ၍ ဆင်ချည်တိုင်ကိုချိုး၍ လူတို့ကိုပြေးစေ၍ ဟိမဝန္တာသို့ဝင်၏။ (၅၅၀။ ၈-၄၇၈။ ညောင် ကန်။) ပွဲမူအေဂံလိက်/ And in those days the king put his state elephant in the elephant-trainers’ hands to be broken in to **stand firm**. And they tied the elephant up fast to a post, and with goads in their hands set about training the animal. Unable to bear the pain whilst he was being made to do their bidding, the elephant broke the post down, put the trainers to flight, and made off to the Himalayas. (The Jataka: Vol. I & II: Book I: p-247)

ကသီသွာ။ ကသီသွာတသိုက်။

ဝေါဟာရ “ကသီသွာ”/“ကသီသွာတသိုက်” ဝွံ ဒိုင်ကြိယာမွဲတဲ စကာတ်စပ်ကိုသိုင်ဇုကရောင်ရ။ သိုင် ဇုကရောင် မပ္ပံနုမဂ္ဂအဒင်သီကြိုဒိုင်အမတ်တအံက် ကြိုနုသွာတဲ မက္ခလုပ်အာဗွဲအပွဲကို၊ နုဗွဲအပွဲ မတိတ် ကျင်ဒင်သီကြိုအမတ်တံကို၊ နုမတန်တံဒိုင်ပွဲနုနုနု တိတ်စူးနုနုနု မက္ခအာတရဲကို၊ နုဗွဲဒွဲ ပွဲမအာတ် မွဲဒွဲကို၊ နုမစသိုင်ဒိုင်တသိုက်ပိုန်ဇုကရောင်ရ် မစုတိက္ခစအာသွပ်ကို၊ စကာတ်ဝေါဟာရ “ကသီသွာတ သိုက်” ဝွံ ဝိုင်ညာတ်ကေတ်ဗွဲမဂ္ဂိုင် ပွဲလိက်ရာဇာဝင်မန် မပ္ပံပွဲ “ရာဇာဝံသကထာ” “အကြိုရာဇာ

နဲသက်လောန် (ဇွာန်သုတေသနလိင်ပတ်မန်-ကွိုန်ချိုင်အမေရိကန်)

မိရာဇ်” တအံ့ဂံရ။ မွှါအမိပွါယံ “ချီက္ခိန္နုသ္မာတသိုက်” မဒ်ရ။ အတိုင်အွာဟာလီဒေ မကိုလင်အ မိပွါယံ ဗွဲလတူတော်ဂံ အဲမိက်ဂံထပ်ဗပေင်ကို အမိပွါယံသင်ဏအံရ။ (as kings) “to move from one place to another” မဒ်ရ။

- “—၊ ယင်ရအဲဟံဂစိုတ် ခေံဂစိုတ်ဇကုခေံအိုင်ရ။ ဟံ့ကိုဒးဒင်ဒဒိုင်ရ” (တုညးရာဇာဓိရာဇ်) နွံအသံ ကိုဂ္ဂဲရဲရာဇာမန္တ ကျင်ပပဋ္ဌမကမ္မတဲ ကိုမင်ရဲကယျင်ဆွာ လုပ်အာမံင်သွင်ဂံ ချိုန်ဂံ အခိုင်သုဘမင်္ဂလတဲ တုညးရာဇာဓိရာဇ်ကသီသ္မာ ဂါတိုန်လိုန်လ္လုမုခ်မင်မင်ဇယ ပဟာ နက္ခတ္တယ ကြာတ်ပါဒဖျေံဏာတ် ခုင်ကရတ်ပါဒဒဇုဇှေ ဒးမင်ရဲကယျင်ဆွာ၊ မင်ရဲကယျင် ဆွာ ဒးအိုတ်ဇိဝိတ ပွဲကာလဂံရ။ ဗမ္မးပြောဟိတ်တံ ဗလိပ်ခုင်ကျသင်တဲ တုညးရာဇာဓိရာဇ် ကသီသ္မာတိုန်အာဂံဒိုင် ပွဲသွပ်ပြာသာဒ်ထပ် ကောံအမာဏ်ပြောဟိတ်ဂမ္တိုင်ရ။ (အကြိုကမြဲလ္လီ ရာဇာဓိရာဇ်/မုက်—၂၂၀)
- ခါစိုပ်အခိုင်နူဂယး တုညးဖရင်မင်ဂံင် ကသီသ္မာစှေဂျင်ဖျိုက် ကောံသေနာပတိ သိုင်ဗိုလ်နဲဒပ် ကျင်ဖီမင်မင် ဒွဲမုခ်ချင်ဂံ၊ ——။ (အကြိုကမြဲလ္လီရာဇာဓိရာဇ်/မုက်—၂၂၄)
- သိုင်လုန်အိန်ဇူးရဲပသီ ဝံ့မ္တိဟံဂျင်ဗွဲမဂ္ဂိုင် ကျင်ဆက်ကွဲတုညး နူတုညးရာဇာဓိရာဇ်နွံအသံ “အတိုင်အဲဂကန်ဏာ လုန်အိန်ပဗက် ဝံ့ဇူးရဲချင်ပသီ” တုညးအိုတ်တိုဟ်စိုတ်ဗွဲမလောန်။ “စအဲဗညာ နွံပွဲချင်ဒီပသဲ ဒီပသဲဂံတဲရောင် ကာလဂံ ဇူးချင်မင်မလလော” နွံအသံတုညး ဂံရ နူသိုင်အမာတ်ဒိန်လောဝ်ပွဲ “သွပ်ဂတတိုင်ထပ် ကသီသ္မာတသိုက် က္တုပုန်သမာဓိ ဆ ချင်ဒလညီကျာရ။ အဲခိုက်ရဲကေတ် အမာတ်ဒကိုပ်ပွာန် ဆမသွဟ်စိုတ်အဲခိုက်တဲ ချင်ဒီပသဲဂံ အဲခိုက်ဗျိုက်ကွဲ သွပ်ဂတတိုင်ထပ်ညင်ဂံ” သိုင်အမာတ်ဒိန်ဗျိုက်ရ။ ——။ (ရာဇာဝံသက ထာ။/ မုက်လိက်—၂၀၃/၂၀၄။)
- တုညးရာဇာဓိရာဇ် လဒေါရးချင်မတ်တုတဲ ကလေင်စိုပ်ဟံသာဝတီ မင်ဂးရဲပွာန်ဗညာပသီ တအံ ကောဝ်ဇော်မဗွဲမလောန်ဂးတဲ တုညးရာဇာဓိရာဇ် ပြုပြေင်ဇက်တိုန်ရီ ပွာန်ဗညာပသီဂး ဂံရ “ပွဲသွာဝံ့ ဇက်အာဟံ့ခိုဟ်ဏီ၊ တိုန်သက္ကရာဇ်တိုတဲ ဇက်အာရောင်ခိုဟ်” နူအွာဗိန္ဒော ဟောရာတအံပွဲ။ ပွဲဂံ နူဗညာပသီနွံလိခ်ပွဲစိုပ်ဟိုဂး “ခါရတုတီဇော် သွပ်ဂတတိုင်ထပ် နဲညးဟံသာဝတီ ဟံ့ဇက်ပွာန်ကျင်ယပ်ဒ် ပိုခိုက်တအံဗူးနုတဲညးဟံ့မာန်ရ။ ဝံ့ကသီသ္မာတသိုက် ဇက်ကျင်တဲရောင် ပိုဝံ့ဗူးဒဒိုက်ရ။” နူတုညးရာဇာဓိရာဇ်မင်တဲ နွံအသံတဲ ပြုပြေင်ပွာန် — ——။ (ရာဇာဝံသကထာ။/ မုက်လိက်—၂၈၁။)
- ပွဲအမာတ်ဒကိုပ်ပွာန်တအံ ဟိုဗစာမင်ရင်သ္မာအံဂံ တုညးကသီသ္မာတသိုက် လုပ်အာဗွဲပွဲ။ အ မာတ်ဒကိုပ်ပွာန်ဂမ္တိုင် ကျိစံအာ။ (ရာဇာဝံသကထာ။/ မုက်လိက်—၂၃၈။)

- တွညးရာဇာဓိရာဇ် ကသီသ္မာတသိက္ခိ တိတ်ဒင်စမုက် ပွဲကိုက္ကတ်ထင် လ္လျူရာဇာပလ္လင် ရုပ် ရ်မစိစောန်တနာနာသင်္ဂု စသိုင်ဒင်သီက္ခိတ် ကောံမိန္ဒောဟောရာ ဗ္ဗးအမာတ်ဒကိုပ်ပွာန် သ တုံဇွိဖအိုတ်၊ -။ (ရာဇာဝံသကထာ။/ မုက်လိက်-၂၁၉။)
- တီလပိုဗင်ယသဂြော ပဘာဂကိုသွင်ဂြီ ညးစါသိုဂြင်ဖျိုက်တွဲ ကောအ်ဗဒိပ်တွညးရာဇာဓိရာဇ် စိုပ်မုက်ထမ္မက်မ္မးဒပ် ကိုရဲတအ်ယိုက်ပျိုန်တွဲတအ်ဂှ်တဲ ပဒတ်မင်ဆမ္မးဒပ်။ ပွဲဂှ် တွညးရာဇာ ဓိရာဇ် ကသီသ္မာတသိက္ခိ တိတ်ဒင်သီက္ခိတ်၊ -။ (ရာဇာဝံသကထာ။/ မုက်လိက်-၂၂၂။)

((((((((((()))))))))))))

ကသီ

ဝေါဟာရ ‘ကသီ’ ဝံ နှ်နာမ်မွဲတဲ ပွဲအဘိဓာန်အ္ဗာဟာလီဒေဂှ် ကိုလင်အဓိပ္ပါယ် n. a bush ရ။ ‘ကသီဂြိုပ်’ ဂှ်ပွန် အ္ဗာဟာလီဒေကိုလင်အဓိပ္ပါယ် n. bush, scrub ရ။ “တံဆုသုတ်”/ “တံ ဆုဂကူဇောတ်ဇောတ်”/ “ဗြဲ”၊ ဗတ်ဘာသာဗ္ဗာမ္မး “သစ်ပင်ငယ်”/ “ပုပုပ်သောအပင်”/ “ချို” မဒ်ရ။ ရံင်ကေတ်ဝါကျပယိုက်လျှို မကိုလင်ဗွဲသွတ်ဝံမ္မး ဝေါဟာရမန် ‘ကသီ’ ဣအ်ဂှ် ဗွဲအဓိပ္ပါယ် “ဗြဲ”/ “တံဆုဂကူဇောတ်ဇောတ်” တအ်သွး စကာဂံဟံသေင်၊ တံဆုဂကူဇောတ်ဇောတ်ကိုလေင် အ ယောတံဆုဇောတ်သွတ်ဒိုင် ကွာဇံဟံဂံဇောတ်ဇောတ်လေင် စကာမာန်ကိုဟေင်ရ။ ဥပမာ — တံဇြဲမ္မးဂှ် နှ်တံဆုဂကူဇောတ်ဇောတ်ရ၊ ဆဇံဝံတိုန် ကွာဇံဟံဇောတ်ဇောတ် အယောဇံမဇောတ်ဒိုင်ဂှ် “ကသီဇြဲသု” သ် ဝံညးတမ္မာစကာတ် ဝံညာတ်ကေတ်ရ။ ဝါကျဂမ္တိုင်ဗွဲသွတ်ဝံ သြင်လုတ်ရံင်ညိ။

- “ပွဲယံကာလဗြဲ ပွဲဂြိုပ်ကသီတံဇုဗေ ပုဗ္ဗိပိတ်လျးပွဲဇောတ် သုတ်ဗြဲသီရိမာ ကောံတြုသျှိုက်ဇ ကု မလုပ်အာအကြာတံကသီဗေဂှ်တဲ ---။” (၅၅၀။ ၉-၃၁၈။ ဒု-၁၈၈။ အစောံ။) (ကသီတံဇုဗေ၊ တံကသီဗေ = ကုလားဇလပ်ပန်းချို။) ပွဲမူအေဂံလိက်/ ---- he entered into a thicket of kanavera **bushes**, ----- . (The Jataka: Vol. III & IV: Book IV: p-41)
- “ယွံခမိတံ၊ ကိလေသတဏှာမ္မးဂှ် လွပမွဲသွတ်ကိုဇံညိ။ အယံမသွတ်ထိုက်ဂှ် ကိုနှ်ကိုရ၊ ညင်ကသီဇံဇြဲသုဇောတ်မွဲဂှ်ကို ဇံချန်ဆုမွဲသွင်တဲ ရံဇံဏာဗစိုပ်လေင် ကုဆုသ္မာင်ဇံမ ချန်ဂှ်ကို၊ တပညာတမ္မာတေဂှ်ကိုလေင် တဏှာမဂပ်ဂပ်သင်ကာဂှ် စိုန်ဂပ်ဂပ်သွအသင်ကာ ဟေင်” (ကျဂ်တြဲဂး။) (၅၅၀။ ၉-၃၇၀။ ဒု-၃၄၀/၃၄၁။ အစောံ။) ပွဲမူဗ္ဗာ/ “ရဟန်း တို၊ ကိလေသာမည်သည်ကို အနည်းငယ်ဖြစ်ငြားသော်လည်း ရွံရှာအပ်၏။ ကိလေသာမည်